

USKLAĐENOST DOMAĆEG ZAKONODAVSTVA SA KONVENCIJOM SAVJETA EVROPE O ZAŠTITI DJECE OD SEKSUALNOG ISKORIŠTAVANJA I SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA (LANZAROTE KONVENCIJA)

prof. dr Tamara Marić

Ministarstvo pravde Republike Srpske, vanredni profesor na Fakultetu pravnih nauka Univerziteta Apeiron u Banja Luci, t.maric@mpr.vladars.rs

Apstrakt: Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, poznatija kao Lanzarote konvencija, predviđa inkriminaciju svih oblika seksualnog zlostavljanja djece. Takođe, ovom Konvencijom je predviđeno da će evropske države, u doglednom vremenu nakon ratifikacije, preduzeti mjere koje će biti usmjerene na sprečavanje seksualnog nasilja, ali i donijeti posebne zakonske odredbe koje će se odnositi na zaštitu djece žrtava i na krivično procesuiranje počinitelaca ove vrste krivičnih djela. Kako bi se obezbjedilo efektivno sprovođenje konvencije od strane država članica, osnovan je Komitet država članica, poznat kao „Lanzarote komitet“, koji u skladu sa svojim Poslovnikom o procedurama prati implemenataciju Konkvencije u državama članicama. U januaru 2018. godine Lanzarote Komitet je završio svoj prvi krug monitoringa pod nazivom „Zaštita djece od seksualnog zlostavljanja u krugu povjerenja“.

U referatu će, sa osvrtom na Upitnik Lanzarote komiteta, biti prikazan osvrt na usklađenost zakonskih odredbi u Republici Srpskoj kao dijelu Bosne i Hercegovine.

Gljučne riječi: Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, seksualno nasilje, seksualno zlostavljanje djece, inkriminacija seksualnog nasilja nad djecom, polni integritet.

1. UVODNI DIO

Savjet Evrope (eng. Council of Europe) je međunarodna organizacija koja štiti i promoviše jačanje demokratije i ljudskih prava, uključujući i prava djece. Na osnovu Evropske konvencije o ljudskim pravima¹, Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta² i drugih referentnih pravnih standarda o zaštiti pojedinca, kao prioritetan cilj postavljena je promocija i zaštita prava djece kako bi sva djeca na Evropskom kontinentu bila zaštićena od svih oblika nasilja. Jedan od programa koje je Savjet Evrope pokrenuo u Monaku 2006. godine pod nazivom „Izgradnja Evrope za djecu i sa djecom“ najbolje svjedoči o aktivnostima koje imaju za cilj osiguranja

¹ www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_bos

² www.unicef.org/serbia/media/3186/file/Konvencija%20o%20pravima%20deteta.pdf

prava djece kao i preduzimanje mjera za zaštitu djece od svih oblika nasilja. Da su uporno ostale na tom putu, deceniju poslije, države članice su usvojile Strategiju Savjeta Evrope za prava djeteta (2016-2021) koja u dijelu „Izazovi za prava djece, danas i sutra“ posebno navodi da djeca izražavaju primarnu zabrinutost za nasilje. Nasilje nad djecom predstavlja kršenje prava djeteta, ugrožava društveni razvoj djece i utiče na uživanje drugih prava. Nasilje često ima razorne kratkoročne i dugoročne posljedice na mentalno i fizičko zdravlje, koje ponekad traju kroz nekoliko generacija. Osim uticaja na pojedinačne žrtve, istraživanje nevladinih organizacija ukazuje da je nasilje povezano sa dalekosežnim troškovima za društvo. Ukidanje svih oblika nasilja nad djecom je stoga pravni, etički i ekonomski imperativ³. Ipak, danas, i nakon 25 godina nakon stupanja na snagu Konvencije o pravima djeteta UN-a i pored postignuća u oblasti poštovanja dječijih prava, različita istraživanja ukazuju na nesklad u postupanju po zakonima u praksi što dalje ukazuje da pravna zaštita djece još uvijek nije potpuna.

Među najtežim oblicima nasilja nad djecom su seksualno iskorištavanje i seksualno zlostavljanje. Prema kriminološkoj definiciji, pod seksualnim zlostavljanjem podrazumijevamo uključivanje zavisnog, razvojno nezrelog djeteta ili adolescenta u seksualne aktivnosti, koje ono ne može razumjeti, na koje ne može dati pristanak i koje ugrožavaju socijalne tabue porodičnog života⁴. Ne postoje tačni statistički podaci o razmjeri seksualnog nasilja nad djecom na evropskom kontinentu, ali prema podacima UNICEF-a, svake godine oko dva miliona djece budu žrtve tzv. seksualne industrije, jer se na internetu svakodnevno mogu naći slike djece koja su bile žrtve nekog oblika seksualnog nasilja⁵. Takođe, postoji opravdana zabrinutost da postoji velika tamna brojka ove vrste nasilja što potvrđuje neusklađenost između broja prijavljenih slučajeva i stvarnog broja djece žrtava. Sa zaštitom djece od nasilja se otišlo korak dalje, sa posebnim osvrtnom na seksualno nasilje nad djecom koje je postalo dugoročni prioritet, kroz donošenje Konvencije Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja⁶ (tzv. Lanzarote konvencija). Svrha Lanzarote konvencije predstavlja veliki iskorak prema sprečavanju seksualnih delikata nad djecom, krivičnom procesuiranju učinilaca ove vrste krivičnih djela i zaštite djece žrtava.

Komitet ministara Saveta Evrope je 2015. godine, da bi sprečio zločine, procesuirao počinioce i zaštitio žrtve, ustanovio je da će se 18. novembar svake godine obilježavati kao Evropski dan zaštite dece od seksualnog zlostavljanja. Ciljevi ove aktivnosti su: podizanje svesti o seksualnoj eksploataciji i seksualnom zlostavljanju dece i potrebi za sprečavanjem takvih radnji, otvaranje diskusije o zaštiti dece i pomoći u sprečavanju i otklanjanju stigmatizacije žrtava i podsticanje

³ <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7207-council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2016-2021.html>

⁴ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Smjernice za postupanje u slučaju nasilja and djecom u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, vidi više: http://www.mhrr.gov.ba/ljudska_prava/djeca_bih/Smjernice

⁵ <https://www.unicef.org>

⁶ vidi više: <https://www.coe.int/children/lanzarote-convention>

implementacije Lanzarote konvencije – jedinstvenog pravno obavezujućeg dokumenta koji obavezuje države članice da kriminalizuju sve oblike seksualnog zlostavljanja dece i navodi načine za borbu protiv toga⁷.

Pravni okvir

Osnovni međunarodni dokumenti kojima se štite prava djece su: UN Konvencija o pravima djeteta⁸, Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostistuciji i pornografiji, Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o zabrani učešća djece u oružanim sukobima, Protokol za spečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Evropska konvencija o sprečavanju trgovine ljudskim bićima. Takođe uz navedene dokumente potrebno je spomenuti i sledeće: Preporuka Savjeta Evrope u oblasti zaštite žrtava i svjedoka, Preporuka R(85) 11 I 1985 I Preporuka R(97)13 iz 1997. godine, Preporuka (87)21 iz 1987 godine, Okvirna odluka Savjeta Evropske unije od 15. marta 2001.godine o položaju žrtava u krivičnim postupcima (2201/220/JAI) (Lovrić, Ninković, 2017:210). Osim navedenih, kao međunarodni standardi za zaštitu djece žrtava krivičnih djela neophodno je navesti: Konvenciju Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Smjernice Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djeteta (17.novembar 2010.g), Direktiva 2012/29 EU Evropskog parlamenta i vijeća od 25.oktobra 2012.godine o uspostavi minimalnih standarda za prava, podršku i zaštitu krivičnih djela.

Konvencije Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja je usvojena i otvorena za potpisivanje 25.oktobra. 2007. godine u Lanzaroteu u Španiji i iz tog razloga je poznata i kao „Lanzarote konvencija“. Stupila je na snagu 1.jula 2010.godine i do danas je ovu konvenciju ratifikovala svih 46 država članica Savjeta Evrope. Pristupanje Konvenciji može tražiti svaka država koja nije članica Savjeta Evrope, kao što su to učinile Tunis i Ruska Federacija, odnosno Kraljevina Monako čiji je zahtjev prihvaćen od srane Komiteta ministara Savjeta Evrope. Ova Konvencija predstavlja veliki iskorak u prevenciji seksualnih delikata nad djecom i procesuiranju učinilaca ove vrste krivičnih djela. Zaštita djece je u samoj suštini ove Konvencije, jer se ista fokusira na poštovanje prava djece, reagovanja na njihove stavove, potrebe i zabrinutosti, te na djelovanje koje je u svakom trenutku u njihovom najboljem interesu⁹. Dalje, ona zahtjeva od država članica aktivnosti u pet pravaca koje bi se odnosile na: mjere

⁷ Vidi više: <https://www.coe.int/en/web/children/end-child-sex-abuse-day>

⁸ U članu 19. UN Konvencija o pravima djeteta navodi da će države članice poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloraba, zanemarivanja ili zpuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj, zakonski staratelj ili neka druga odgovorna osoba kojoj je povjerena briga djeteta;

⁹ <https://www.coe.int/children>

prevencije, mjere zaštite, mjere kaznenog zakonodavstva, istražne i sudske postupke prema djeci i nadzor nad mehanizmima koji obezbjeđuju provođenje Konvencije. Kao mjere prevencije preporučuje se sledeće aktivnosti: pažljivo zapošljavanje i obučavanje lica koja rade u kontaktu sa djecom, osiguranje da djeca postanu svjesna rizika seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja te načina na koji se mogu zaštititi i osigurati redovan nadzor nad mjerama intervencije za učinioce i potencijalne učinioce, a koje su usmjerene na sprečavanje seksualnih delikata nad djecom¹⁰. Mjere zaštite bi podrazumjevale uspostavljanje programa za podršku žrtvama i njihovim porodicama što bi podrazumjevalo terapijsku i psihološku pomoć i njegu, osnaživanje žrtava da prijavljuju ovu vrstu nasilja čak u i u fazi kada na istu sumnjaju kao i pokretanje telefonskih i internet linija za pomoć i pružanje savjeta.

Kako bi se obezbjedilo efektivno sprovođenje konvencije od strane država članica, osnovan je Lanzarote komitet, koji u skladu sa svojim Poslovníkom o procedurama prati implementaciju Konvencije u državama članicama. Bosna i Hercegovina je jedna od država koja je ratifikovala imenovanu konvenciju, a stupila je na snagu 01.03.2013. godine. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je odgovorno za praćenje implementacije Konvencije, te ima obavezu da prikuplja i obezbjeđuje informacije po zahtjevu Lanzarote komiteta. Pored toga Ministarstvo je obavezno da informiše nadležne institucije u Bosni i Hercegovini o preporukama Lanzarote komiteta¹¹. Potpisivanjem Konvencija čiji je cilj zaštita djece od seksualnog iskorištavanja kao članica Savjeta Evrope, Bosna i Hercegovina a time i Republika Srpska su postale dio pravnog sistema evropskih država, te su usklađivanjem našeg krivičnog zakonodavstva kroz Krivični zakonik RS propisale nove oblike krivičnih djela i pooštrile krivične sankcije za izvršioce (Ikanović, Vasić, 2020:174).

Kada je u pitanju domaće zakonodavstvo, u velikom dijelu ono je usklađeno sa međunarodnim pravnim mehanizmima iz ove oblasti a sve u cilju sprečavanja seksualnih delikata nad djecom, zatim krivičnog procesuiranja učinilaca ove vrste krivičnih djela i zaštite djece žrtava svih oblika nasilja. Ustav Bosne i Hercegovine propisuje da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta obezbjediti najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, odnosno da se prava i slobode predviđene Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, te da ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima¹². Ustavno uređenje Republike Srpske temelji se na garantovanju i zaštiti ljudskih sloboda i prava u skladu sa međunarodnim standardima¹³. Ratifikacijom međunarodnih standarda zaštite

¹⁰ <https://www.coe.int/children>

¹¹ Vidi više na: <http://www.mhrr.gov.ba>

¹² Ustav Bosne i Hercegovine, Aneks IV Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Službeni glasnik BiH, broj:25/2009-Amndman I, član 2.

¹³ Ustav Republike Srpske, Službeni glasnik RS, broj: 21/1992-prečišćen tekst, 28/1994, 8/1996, 13/1996, 15/1996, 16/1996, 21/1996, 21/2002, 26/2002, 30/2002, 31/2002, 69/2002, 31/2003, 98/2003, 115/2005, 117/2005, 48/2011, član 5.

Ljudskih prava i prava djece, oba entiteta su preuzela obavezu zaštite djece od svakog oblika psihičkog i fizičkog nasilja, uključujući i seksualno nasilje u smislu značenja odredbi Konkvencije UN o pravima djeteta, Lanzarote konvencije i Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istambulska konvencija). U članu 3. UN Konvencije o pravima djeteta se jasno ističe da u svim akcijama koje se odnose na djecu, bez obzira da li ih preduzimanju javne ili privatne institucije i organizacije socijalne zaštite, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost¹⁴. Zaštita interesa djeteta u istražnom, krivičnom i drugim postupcima pred sudom nije samo ublažavanje sekundarne traumatizacije i sekundarne viktimizacije, kao ni povećanje djetetovih kompetencija da pruži svoj najbolji iskaz. Naime, interesi djeteta treba da budu mnogo šire postavljeni, da obuhvataju rješenja koja djeci pomažu i koja su usmjerena na njihov rast i razvoj. Human pristup u zaštiti osjetljive, psihološke prirode djeteta u pravosudnim postupcima treba biti prioritet (Lovrić, Ninković, 2017:31).

U domaćem pozitivnom krivičnom zakonodavstvu maloljetnici i djeca su posebno zaštićeni u pogledu polne slobode, kao i u pogledu polnog iskorišćavanja od punoljetnih lica (Jovašević, Ikanović, 2012:76). Shodno navedenom, u Republici Srpskoj došlo je do harmonizacije zakonskih odredbi u Krivičnom zakoniku RS, Zakonu o krivičnom postupku RS, Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u RS, Zakonu o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku RS i Porodičnom zakonu RS. Posebnu odlučnost ka što boljoj zaštiti djeteta putem krivičnog zakonodavstva zakonodavac iskazuje u Krivičnom zakoniku RS, u članu 92. navedeći da se u Pravilnik o vođenju kaznene evidencije u posebnom registru navode osuđena lica za krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djeteta (Ikanović, Vasić, 2020:173). Tako je u Republici Srpskoj po prvi put donesen Zakon o posebnom registru lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zlopotrebe i iskorišćavanje djece koji je stupio na snagu u aprilu 2018. godine¹⁵. Samo godinu prije, u skladu sa Zakonom o amnestiji¹⁶ iz 2017. godine, pravo na amnestiju nisu imala lica koja su bila osuđena za krivična djela Obljuba nad djetetom mlađim od 15 godina, Polna zlopotreba djeteta starijeg od 15 godina i Navođenje djeteta na prostituciju.

2. USKLAĐENOST DOMAĆE PRAVNE REGULATIVE SA LANZAROTE KONVENCIJOM

Kao što je već navedeno, Lanzarote komitet osnovan je sa ciljem kako bi se obezbjedilo efektivno sprovođenje konvencije od strane država članica. U januaru 2018. godine Lanzarote Komitet je završio svoj prvi krug monitorniga pod nazivom “Zaštita djece od seksualnog zlostavljanja u krugu povjerenja“. Kao rezultat prve rudne praćenja, usvojena su dva Izvještaja o implementaciji u 26 država članica

¹⁴ UN Konvencija o pravima djeteta, član 3.

¹⁵ Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 31/18

¹⁶ Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 61/18

koje su ratifikovale konvenciju do momenta kada je prvu krug praćenja pokrenut. S obzirom da su u nerednom periodu još 22 države ratifikovale konvenciju, među kojima je bila i Bosna i Hercegovina, donijeta je odluka da se Komitet 2023. godine vrati na temu prvog kruga kako bi ove države bile obuhvaćene procjenama i preporukama Komiteta u smislu daljih aktivnosti. Tema drugog kruga monitorniga je „Zaštita djece od seksualne eksploatacije i seksualnog zlostavljanja olakšana informacionim i komunikacionim tehnologijama“.

Konvencija zahtjeva od država članica, osim mjera prevencije i zaštite, da preduzmu konkretne mjere kaznenog zakonodavstva kako bi se osiguralo da određena ponašanja budu zakonom predviđena kao krivična djela, kao što je upuštanje u seksualne aktivnosti sa djetetom mlađe životne dobi od zakonske dobi za takve aktivnosti, da se inkriminišu ponašanja koja se dešavaju putem novih tehnologija, a posebno interneta za seksualno nasilje nad djecom (npr. vrbovanje djece u seksualne svrhe), da se uspostave krivično-procesni mehanizmi za uspješno procesuiranje i kažnjavanje učinilaca kao i prikupljanje podataka o osuđenim učiniocima seksualnih delikata nad djecom.

U skladu sa navedenim, reformom krivičnog zakonodavstva je u Krivični zakonik Republike Srpske u Posebnom dijelu zakona, uvedena nova glava XV u kojoj su inkriminisana Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (član 172-180.). Pozitivno krivično zakonodavstvo Republike Srpske nema izričito propisane termine „zlouotreba priznatog položaja povjerenja, autoriteta ili uticaja“ kao ni termin „krug povjerenja“. Međutim, u članu 172. u kojem je propisano krivično djelo Obljuba nad djetetom mlađim od petnaest godina¹⁷, zakonodavac je u stavu 2. propisao kvalifikovan oblik ovog krivičnog djela na način da ako navedeno dijelo izvrši srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, očuh, maćeha, usvojilac, staralac, nastavnik, vaspitač, ljekar, vjerski službenik ili drugo lice kojem je dijete povjereno na učenja, vaspitanja, čuvanja, staranja ili njege, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina¹⁸. Iz navedenog dijela zakonske odredbe je jasno da je zakonodavac smatrao težim oblikom krivično djelo Obljuba nad djetetom mlađim od petnaest godina ukoliko je izvršeno od strane osoba koje čine upravo krug povjerenja (srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, očuh, maćeha, usvojilac, staralac), odnosno osoba koje u odnosu na dijete imaju položaj povjerenja, autoriteta ili uticaja (nastavnik, vaspitač, ljekar, vjerski službenik ili drugo lice kojem je dijete povjereno na učenja, vaspitanja, čuvanja, staranja ili njege), a onda i propisao strožiju kaznu u odnosu na osnovni oblik krivičnog djela.

Isto objašnjenje važi i za krivično djelo iz člana 173. Polna zloupotreba djeteta starijeg od petnaest godina koje je propisano na sledeći način da ako srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim

¹⁷ KD Obljuba nad djetetom mlađim od petnaest godina: „Ko izvrši obljubu ili sa njom izjednačenu polnu radnju sa djetetom mlađim od petnaest godina, kazniće se kaznom zatvora od dvije do deset godina“, Član 172. stav 1.

¹⁸ Krivični zakonik Republike Srpske, član 172.

stepenom, očuh, maćeha, usvojlac, staralac, nastavnik, vaspitač, ljekar, vjerski službenik ili drugo lice koje vrši obljubu ili sa njom izjednačenu polnu radnju sa djetetom koje je navršilo petnaest godina koje mu je povjereno radi učenja, vaspitanja, čuvanja, staranja ili njege, kazniće se kaznom zatvora do dvije do osam godina¹⁹.

Lanzarote konvencijom je navedeno da se sledeće radnje imaju inkriminisati u svim državama potpisnicama Konvencije: seksualno zlostavljanje djece, dječija prostitucija - seksualno iskorišćavanje prostitucijom, dječija prostitucija – materijal za seksualno zlostavljanje djece, učešće ili iskorištavanje djeteta u pornografskim predstavama, potkupljivanje djece i podvođenje djece u seksualne svrhe²⁰. U ovom kontekstu, pored krivičnih djela Obljuba nad djetetom mlađim od petnaest godina i Polna zloupotreba djeteta starijeg od petnaest godina, Krivični zakonik Republike Srpske inkriminiše i druge radnje koje predstavljaju seksualno zlostavljanje djece a koje nisu polne radnje, odnosno seksualni odnos ili ekvivalentene radnje. Tako su u glavi XV u kojoj su inkriminisana Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, propisana sledeća krivična djela:

- Trgovina djecom (član 146.)
- Navođenje djeteta na prisustvovanje polnim radnjama (član 174.)
- Iskorištavanje djece za pornografiju (član 175.)
- Iskorištavanje djece za pornografske predstave (član 176.)
- Upoznavanje djece sa pornografijom (član 177.)
- Iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta (član 178.)
- Zadovoljenje polnih strasti pred djetetom (član 179.)
- Navođenje djeteta na prostituciju (član 180.).

Takođe, Zakonom o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj²¹ u glavi VI koja nosi naziv Krivična djela na štetu djece, u članu 184. su navedena i druga krivična djela, kao npr. krivična djela Trgovina djecom, Silovanje, Vanbračna zajednica sa djetetom i sl.

Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (član 172-180.) Krivičnog zakonika Republike Srpske se gone isključivo po službenoj dužnosti. Takođe, treba navesti da se po službenoj dužnosti gone i druga krivična djela na štetu djece koja su navedena u članu 184. Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj. Istim zakonom je u članu 185. propisan način sprovođenja krivičnog postupka u slučajevima navedenih krivičnih djela na način da se krivični postupak vodi po odredbama Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, u kojem istragu vodi tužilac koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava djeteta i krivičnopravne zaštite maloljetnih lica a istražne radnje

¹⁹ Krivični zakonik Republike Srpske, član 173.

²⁰ <https://www.coe.int/children>

²¹ Službeni glasnik RS, broj: 13/2010, 61/2013, 68/2020

preduzimaju specijalizovani policijski službenici. U kontekstu obrazloženja prethodno navedenog, a u smislu navođenja konkretnih zakonskih odredbi, u ovom dijelu je veoma bitno navesti dva osnovna načela vođenja krivičnog postupka a to su: Načelo akuzatornosti²² i Princip legaliteta u skladu sa kojim je tužilac dužan da preduzme krivično gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno krivično djelo, osim ako ovim zakonom nije drugačije propisano²³. Za pojedina krivična djela, kada je to propisano zakonom, tužilac može preduzeti krivično gonjenje samo na osnovu prijedloga oštećenog. To dalje znači da bi se krivični postupak vodio na osnovu prijedloga oštećenog, to mora da bude propisano posebnim stavom krivične odredbe kojom se propisuje konkretno krivično djelo. S obzirom da krivične odredbe Krivičnog zakonika RS kojima se propisuju Krivična djela seksualnog zlostavanja i iskorištavanja djeteta, kao i odredba 184. Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj kojom se propisuju ostala Krivična djela na štetu djece, ne sadrže stav kojim je propisana mogućnost krivičnog gonjenja na osnovu prijedloga oštećenog, tužilac je dužan da preduzme krivično gonjenje po navedenim krivičnim djelima u svakom konkretnom slučaju kada god postoje dokazi da je učinjeno krivično djelo bez obzira na činjenicu ko ga je prijavio odnosno da li se odustalo od prijave.

U pozitivnom krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske postoji razlika između krivično odgovornih punoljetnih lica i djece, odnosno maloljetnika u pogledu primjene i vrsta krivičnih sankcija koje se mogu izreći za krivična djela koja uključuju seksualno zlostavljanje djece. Tako je Krivičnim zakonikom Republike Srpske je propisano da se krivično zakonodavstvo ne primjenjuje prema licu koje u vrijeme kada je djelo izvršeno nije navršilo četrnaest godina²⁴. Takođe, u ovom dijelu se treba navesti odredbu Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj u kojoj je propisano da se prema djetetu, koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina, ne mogu se izreći krivične sankcije niti primjeniti druge mjere predviđene ovim zakonom. Maloljetnik je dijete koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 14 godina, a nije navršilo 18 godina i prema kome se mogu izreći krivične sankcije i druge mjere predviđene ovim zakonom²⁵. U skladu sa navedim, jasno je da iste norme primjenjuju i u pogledu primjene i vrsta krivičnih sankcija koje se mogu izreći za krivična djela koja uključuju seksualno zlostavljanje djece. Prema punoljetnim licama se za ovu vrstu krivičnih djela može izreći kazna zatvora ili kazna doživotnog zatvora za najteže oblike ovog krivičnog djela (npr. član 172. stav (4) Krivičnog zakonika RS itd.). Maloljetnicima se, za učinjenu ovu vrstu krivičnih djela mogu izreći vaspitne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i mjere bezbjednosti, s tim da treba imati u vidu zakonske odredbe Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj prema kojima se pravi razlika između mlađih i starijih

²² Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, član 16.

²³ Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, član 17.

²⁴ Krivični zakonik Republike Srpske, član 15.

²⁵ Zakon o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj, član 2.

maloljetnika u smislu načina sankcionisanja²⁶. Prema mlađem maloljetniku mogu se izreći samo vaspitne mjere, a prema starijem maloljetniku osim vaspitnih mjera, izuzetno se može izreći kazna maloljetničkog zatvora²⁷.

Takođe, u ovom dijelu potrebno je navesti da je zakonodavac kod određenih krivičnih djela koja uključuju seksualno zlostavljanje djece isključio kaznenu odgovornost ukoliko su radnje izvršene od strane maloljetnika kod kojeg ne postoji značajna razlika u godinama u odnosu na dijete žrtvu. Tako, u članu 172. kojim je propisano krivično djelo „Obljuba nad djetetom mlađim od petnaest godina, stav 6. propisano da se učinilac neće se kazniti za djelo iz stava 1. ovog člana ako između njega i djeteta ne postoji značajna razlika u njihovoj duševnoj i tjelesnoj zrelosti. Takođe, isto se odnosi i za član 175. kojim je propisano krivično djelo Iskorištavanje djece za pornografiju gdje se u stavu 5. navodi da se dijete neće kazniti za proizvodnju i posjedovanje pornografskog materijala koji prikazuju njega lično ili njega i drugo dijete ako su oni sami taj materijal proizveli i posjeduju ga uz pristanak svakog od njih i isključivo za njihovu ličnu upotrebu.

U cilju što bolje zaštite djece žrtava seksualnog iskorištavanja od strane roditelja, zakonodavac je u Republici Srpskoj unapredio i pojedine odredbe u novom Porodičnom zakonu²⁸ kojom se uređuje razlozi za oduzimanje roditeljskog prava u dijelu kojim se propisuje kada sud može vratiti roditeljsko pravo roditelju, i to na način da se roditelju može vratiti roditeljsko pravo samo ako prestane razlog zbog kojeg mu je to pravo oduzeto, osim u slučaju kada je roditeljsko pravo oduzeto zbog izvršenja krivičnog djela protiv polnog integriteta djeteta pravosnažnom odlukom suda. Tako je navedenim zakonskim propisom, koji je stupio na snagu 1.septembra 2023.godine propisano koji su razlozi za oduzimanje roditeljskog prava, kao i sam postupak oduzimanja i prestanak roditeljskog prava. Jedan od razloga za oduzimanje roditeljskog prava je seksualno iskorištavanje djeteta. Sud nakon što sprovede postupak oduzimanja roditeljskog prava, neće ga vratiti roditelju koji je počinio krivično djelo seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, što je i propisano na sledeći način: „Sud može roditeljsko pravo vratiti roditelju, ako prestane razlog zbog kojeg mu je to pravo oduzeto, osim u slučaju kada je roditeljsko pravo oduzeto zbog izvršenja krivičnog djela protiv polnog integriteta djeteta pravosnažnom odlukom suda“²⁹. Sam postupak uređen je na način da se postupak u sporu za uređenje vršenja roditeljskog prava i sporu za uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom pokreće tužbom. Tužbu za uređenje vršenja roditeljskog prava i uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom mogu podnijeti: dijete, roditelji djeteta i organ starateljstva. Prije nego što donese odluku o

²⁶ Mlađi maloljetnik je maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 14, a nije navršio 16 godina života. Stariji maloljetnik je maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 16, a nije navršio 18 godina života, Zakon o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj, član 3.

²⁷ Zakon o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj, član 30.

²⁸ Službeni glasnik RS, broj:17/2023.

²⁹ Porodični zakon Republike Srpske, član 124

uređenju vršenja roditeljskog prava i uređenju održavanja ličnih odnosa sa djetetom, sud je dužan da zatraži nalaz i stručno mišljenje od organa starateljstva.

U smislu mjere Lanzarote konvencije koja se odnosi na prikupljanje podataka o osuđenim učiniocima seksualnih delikata nad djecom, zakonodavac u Republici Srpskoj je u članu 92. Krivičnog zakonika propisao da se u okviru kaznene evidencije za sve pravosnažno izrečene presude, vodi poseban registar lica koja su pravosnažno osuđena za krivična djela učinjena na štetu polnog integriteta djeteta³⁰. Zakon o posebnom registru lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorišćavanje djece u članu 2. propisuje da svrha donošenja ovog zakona je zaštita djece od seksualne zloupotrebe, zlostavljanja i iskorištavanja, te sprečavanje lica pravosnažno osuđenih za ta krivična djela da ponovo izvrše isto ili slično krivično djelo³¹. Za vođenje Registra nadležno je Ministarstvo unutrašnjih poslova, dok se podaci iz Registra mogu dati sudu, javnom tužilaštvu i organima unutrašnjih poslova u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv lica koje je upisano u Registar, odnosno za preduzimanje mjera i radnji na otkrivanju učinilaca navedene vrste krivičnih djela. Takođe, podaci iz Registra se mogu dati nadležnim organima koji učestvuju u postupku davanja uslovnog otpusta, amnestije ili pomilovanja, kao i organima, organizacijama, ustanovama ili institucijama koje obavljaju poslove koji su u vezi sa neposrednim ostvarivanjem kontakta sa djecom, koji ostvaruju zaštitu prava i interesa djece ili su obavezni da izvrše ovu vrstu provjere prilikom prijema u radni odnos ili angažovanja određenih lica za obavljanje poslova koji dovode do neposrednog kontakta sa djecom³².

Lanzarote konvencijom je navedeno da istražni i sudski postupci moraju biti naklonjeni djeci, u smislu da se osigura dobra zaštita djece tokom sudskih postupaka kako se doživljena trauma ne bi povećala, te da se zaštiti privatnost, identitet i ugled djece žrtava. Takođe, Konvencija se zalaže da se uspostave mjere prilagođene potrebama djece žrtava, poštujući prava djece i njihovih porodica kao i da se ograniči broj intrjua sa djecom žrtvama, odnosno da se osigura da se oni odvijaju uz prisutnost stručnjaka koji su posebno obučeni u tu svrhu.

Kada je u pitanju postupanje u krivičnim predmetima u Republici Srpskoj sa djecom koja su bile žrtve bilo kojeg krivičnog djela na štetu djetetovog polnog integriteta, propisano je da se, pri sprovođenju procesnih radnji, posebno obazrivo odnosi prema djetetu na čiju štetu je učinjeno krivično djelo, imajući u vidu njegov uzrast, osobine njegove ličnosti, obrazovanje i prilike u kojima živi, da bi se izbjegle moguće štetne posljedice na njegov budući život, vaspitanje i razvoj³³. U svrhu zaštite djece oštećenih krivičnim djelima iz člana 184. Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj (Krivična djela na štetu djece), kao što je već navedeno, primjenjuju se odgovarajuće odredbe Zakona o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku. Nevedeni zakon propisuje mjere zaštite svih

³⁰ Krivični zakonik Republike Srpske, član 92.

³¹ Službeni glasnik RS, broj:28/23

³² Zakon o posebnom registru lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorišćavanje djece, član 7., 8. i 10.

³³ Zakon o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj, član 186.

svjedoka u toku istrage, a član 6. je u slučaju lica na koja se ovo pitanje odnosi veoma bitan i odnosi se obezbjeđenje prihološke, socijalne i stručne pomoći. Nastavno na ovaj član, potrebno je navesti još jednu zakonsku odredbu istog zakona kojim se garantuje povjerljivost na način da podaci vezani za mjere zaštite svjedoka do kojih se dođe u toku obavljanja službenih dužnosti vezanih za mjere zaštite svjedoka, predstavljaju službenu tajnu. Sud ili tužilac će upozoriti lica prisutna na saslušanju ili lica koja saznaju takve povjerljive podatke u toku svojih službenih ili profesionalnih dužnosti, da je neovlašćeno otkrivanje takvih podataka krivično djelo³⁴. Od lica koja vrše službenu dužnost vezanu za mjere zaštite svjedoka i koja saznaju podatke u vezi sa prethodno navedenim, ne može se tražiti u bilo u kojem postupku (pred sudom, tribunalom i sl.) da dostavi bilo koji dokument ili otkrije bilo kakav sadržaj vezan za te podatke. Upravo ovom zakonskom odredbom je garantovano da neće doći do razotkrivanja podataka o djetetu ili drugim članovima porodice na način da to može pogoršati njihovu situaciju ili položaj.

Mjere zaštite su dostupne svakom djetetu bez obzira na njihove godine ili neke druge lične karakteristike i osobine. Takođe, prilikom postupanja sa djecom u krivičnom postupku koja su bila žrtve krivičnog djela seksualnog zlostavljanja uzimaju se u obzir sve okolnosti u vezi sa radnjama izvršenja samog djela. Djeca ili maloljetnici kao ugroženi svjedoci u toku krivičnog postupka imaju mjere zaštite, što je Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske³⁵ definisano ko se može smatrati ugroženim svjedokom. Član 6. istog zakonskog propisa je u slučaju lica na koja se ovo pitanje odnosi veoma bitan i odnosi se obezbjeđenje prihološke, socijalne i stručne pomoći, te je njim propisano da tužilac u toku istrage, a sud nakon podizanja optužnice, obavještava organ nadležan za pitanja socijalnog staranja o uključenju ugroženog svjedoka u postupak i omogućava pružanje pomoći tog organa kao i psihološku podršku svjedoku, uključujući prisustvo odgovarajućih stručnih lica prilikom ispitivanja ili saslušanja³⁶.

Kada je u pitanju saslušanje djece ili maloljetnika koji su bile žrtve bilo kojeg krivičnog djela na štetu djetetovog polnog integriteta, takođe se primjenjuje posebne zakonske odredbe. Saslušanje djeteta kao svjedoka, a koje je oštećeno bilo kojim krivičnim djelom na štetu djeteta, posebno krivičnim djelom seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, obavlja se uz pomoć stručnog savjetnika ili drugog stručnog lica i to isključivo na način kako je propisano zakonskom odredbom člana 186. Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u Republici Srpskoj i to na način da se dijete kao svjedok sasluša dva puta. Sud u svakom konkretnom slučaju procjenjuje opravdanost dokaza i obim primjene mjera zaštite u skladu sa važećim zakonskim okvirom. U skladu sa navedenim, Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske u članu 155. propisuje da se saslušanje mora snimiti u slučajevima kada je riječ o licima koja su mlađa od 16 godina i koja su bila oštećena krivičnim djelom, kao i ako postoje osnovi za bojazan

³⁴ Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske, član 24.

³⁵ Službeni glasnik RS, broj:48/03

³⁶ Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske, član 6.

da se svjedok ne može saslušati na glavnom pretresu. Nastavno na ovu zakonsku dredbu, potrebno je navesti da je Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske definisano kada su djeca i maloljetnici ugroženi svjedoci u sudskim postupcima koje vodi sudovi u Republici Srpskoj za sva krivična djela koja su u nadležnosti ovih sudova, a samim tim i krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta. U skladu sa nevedenim zakonskim propisom, ugroženi svjedok je onaj svjedok koji je ozbiljno fizički ili psihički traumatizovan okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo ili koji pati od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine izuzetno osjetljivim, kao i dijete i maloljetnik³⁷. Zato se svjedočenje ovih kategorija lica mora izvesti uz pomoć tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka. Pri odlučivanju da li postoje opravdani razlozi da se svjedok ispita putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka na način da stranke i branilac mogu postavljati pitanja, a da ne budu prisutni u istoj prostoriji sa svjedokom, sudija, odnosno predsjednik vijeća su obavezni da se obezbijedi zaštita svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka³⁸. Ovdje još treba dodati da su članom 13. istog zakona propisane dodatne mjere za obezbjeđenje anonimnosti svjedoka na način da sud može, nakon saslušanja stranaka i branioca, odlučiti da se anonimnost svjedoka sačuva tako što će se dozvoliti svjedoku da svjedoči iza paravana ili koristi elektronski uređaj za promjenu glasa ili slike svjedoka ili slike i glasa, koristeći se tehničkim uređajima za prenos slike i zvuka³⁹.

Udaljenje optuženom u toku postupka je takođe zakonski propisano u situacijama kada postoji opravdana bojazan da će prisustvo optuženog uticati na sposobnost svjedoka da svjedoči potpuno i tačno. Sud tada može, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili branioca, a nakon saslušanja protivne stranke i branioca, odlučiti da optuženi bude udaljen iz sudnice. U tom slučaju, optuženom će se omogućiti da prati svjedočenje putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka ili će se svjedočenje zabilježiti i naknadno predočiti optuženom⁴⁰. Članom 187. Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj propisana je zabrana suočenja djeteta žrtve, što znači da ako se kao svjedok sasluša dijete ili maloljetnik koji je ozbiljno fizički ili psihički traumatizovan okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo ili pati od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine posebno osjetljivim, zabranjeno je vršiti njegovo suočenje sa osumnjičenim, odnosno optuženim. Članom 4. Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske je propisana primjena mjera zaštite svjedoka da sud može odrediti one mjere zaštite svjedoka koje smatra potrebnim, a koje su predviđene ovim zakonom, uključujući primjenu više mjera istovremeno. Prilikom odlučivanja koja će mjera zaštite svjedoka biti primjenjena, sud neće odrediti primjenu teže mjere ako se ista svrha može postići primjenom blaže mjere.

Kako bi se spriječilo kršenje prava djece žrtava na privatnost od strane medija kroz otkrivanje ili objavljivanje ličnih informacija ili podataka, zakonodavac

³⁷ Ibidem, član 3.

³⁸ Ibidem, član 9.

³⁹ Ibidem, član 13.

⁴⁰ Ibidem, član 10.

je ovo pitanje uredio i propisao jasnim zakonskim odredbama. Član 12. Zakona o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske se odnosi na ograničenje prava optuženog i njegovog branioca da pregleda spise i dokumentacije u određenim fazama postupka na sledeći način : „Izuzetno, ako bi otkrivanje nekih ili svih ličnih podataka svjedoka ili drugih podataka doprinijelo otkrivanju identiteta svjedoka i ozbiljno dovelo u opasnost svjedoka pod prijetnjom, sudija za prethodni postupak može, na prijedlog tužioca, rješenjem odrediti da neki ili svi lični podaci svjedoka ostanu povjerljivi i nakon podizanja optužnice⁴¹“. Članom 13. istog zakona propisane su i dodatne mjere za obezbjeđenje anonimnosti svjedoka, što je posebno značajno u onim krivičnim postupcima kada se dijete pojavljuje kao zaštićeni svjedok oštećeni krivičnim djelom. Tako je propisano da izuzetno, kada postoji opravdana bojazan da će se ozbiljno ugroziti lična bezbjednost svjedoka ili njegove porodice ako se neki ili svi lični podaci svjedoka objelodane i da će ta opasnost postojati i nakon davanja iskaza svjedoka, sud može, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili branioca, odlučiti da lični podaci svjedoka ostanu povjerljivi u trajanju za koje se odredi da je to potrebno, a najviše 30 godina nakon što odluka postane pravosnažna.

Pored svega navedenog, zakonski okvir u Republici Srpskoj predviđa pravo na besplatnu pravnu pomoć svim žrtvama krivičnim djela seksualnog zlostavljanja, a posebno djeci koja su ugorženi svjedoci u krivičnom postupcima. U tom kontekstu treba navesti član 5. Zakona o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske u kojem je propisano da svjedok pod prijetnjom i ugroženi svjedok ima pravo na pravnu pomoć u skladu sa zakonom, ali i ponoviti član 6. kojim je predviđeno obezbjeđenje svake psihološke, socijalne i stručne pomoći djeci kao ugroženim svjedocima, jer tužilac u toku istrage, a sud nakon podizanja optužnice, obavještava organ nadležan za pitanja socijalnog staranja o uključenju ugroženog svjedoka u postupak i omogućava pružanje pomoći tog organa kao i psihološku podršku svjedoku, uključujući prisustvo odgovarajućih stručnih lica prilikom ispitivanja ili saslušanja⁴².

3. ZAKLJUČAK

Ratifikacijom Lanzarote konvencije, čiji je cilj zaštita djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, Bosna i Hercegovina kao članica Savjeta Evrope a time i Republika Srpska su postale dio pravnog sistema evropskih država, na način da se izvršilo usklađivanje domaće pravnog okvira, prije svega krivičnog zakonodavstva, pa su kroz Krivični zakonik Republike Srpske propisani nove oblici krivičnih djela i krivične sankcije za učinioce ovih krivičnih djela. U usvojenom izvještaju Lanzarote Komiteta nakon prvog kruga monitorniga pod nazivom “Zaštita djece od seksualnog zlostavljanja u krugu povjerenja“, našla se i Bosna i Hercegovina, a u okviru nje i Republika Srpska na osnovu popunjenog Upitnika koji je obuhvatio i analizirao sve zakonske odredbe kojim je uređena ova oblast.

⁴¹ Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske, član 12.

⁴² Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske, član 5. i 6.

U Krivičnom zakoniku Republike Srpske su u glavi XV inkriminisana Krivična djela seksualnog zlostavanja i iskorištavanja djeteta, uključujući i krivično djelo Trgovina djecom, a u Zakonu o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj, u glavi VI koja nosi naziv Krivična djela na štetu djece, u članu 184. su navedena i druga krivična djela, kao npr. krivična djela Trgovina djecom, Silovanje, Vanbračna zajednica sa djetetom i sl.

U cilju što bolje zaštite djece žrtava seksualnog iskorištavanja od strane roditelja, zakonodavac je u Republici Srpskoj unapredio i pojedine odredbe u novom Porodičnom zakonu, kojim se uređuje razlozi za oduzimanje roditeljskog prava na način da se roditelju ne može vratiti roditeljsko pravo kada je to pravo oduzeto zbog izvršenja krivičnog djela protiv polnog integriteta djeteta, odnosno krivičnog djela seksualno iskorištavanje djeteta koje je prehodno utvrđeno pravosnažnom odlukom suda.

U smislu mjere Lanzarote konvencije koja se odnosi na prikupljanje podataka o osuđenim učiniocima seksualnih delikata nad djecom, zakonodavac u Republici Srpskoj je u smislu zakonske odredbe 92. Krivičnog zakonika donio Zakon o posebnom registru lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorištavanje čija je svrha zaštita djece od seksualne zloupotrebe, zlostavljanja i iskorištavanja, te sprečavanje lica pravosnažno osuđenih za ta krivična djela da ponovo izvrše isto ili slično krivično djelo.

Lanzarote konvencijom je navedeno da istražni i sudski postupci moraju biti naklonjeni djeci, u smislu da se osigura dobra zaštita djece tokom sudskih postupaka kako se doživljena trauma ne bi povećala, te da se zaštiti privatnost, identitet i ugled djece žrtava. Kada je u pitanju postupanje u krivičnim predmetima u Republici Srpskoj sa djecom koja su bile žrtve bilo kojeg krivičnog djela na štetu djetetovog polnog integriteta, u svrhu zaštite djece oštećenih ovim krivičnim djelima u skladene su i prilagođene brojne zakonske odredbe Zakona o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj, Krivičnog zakonika Republike Srpske, Zakona o zaštiti svjedoka u u krivičnom postupku Republike Srpske i Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Mjere zaštite su dostupne svakom djetetu bez obzira na njihove godine ili neke druge lične karakteristike i osobine.

Literatura:

- Ikanović V., Vasić M, Seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djeteta kao krivično djelo u domaćem zakonodavstvu, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka Apeiron, Banja Luka, 2020.
- Jovašević D., Ikanović V., Krivično pravo Republike Srpske, Posebni deo, Panevropski univerzitet Apeiron, Banja Luka, 2012.
- Radetić Lovrić S., Ninković L., Dijete u pravosudnom postupku, Društvo psihologa Republike Srpske, Filozofski fakultet u Banja Luci, Banja Luka, 2017.

Zakonodavstvo:

- Ustav Bosne I Hercegovine
Ustav Republike Srpske
Krivični zakonik Republike Srpske
Zakon o zaštiti i postupanju sa decom i maloljetnicima u Republici Srpskoj

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske
Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske

COMPLIANCE OF DOMESTIC LEGISLATION WITH THE COUNCIL OF EUROPE CONVENTION ON THE PROTECTION OF CHILDREN AGAINST SEXUAL EXPLOITATION AND SEXUAL ABUSE (LANZAROTE CONVENTION)

Dr Tamara Maric

***Abstract:** The Council of Europe Convention on the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse (Lanzarote Convention) provides for the criminalization of all forms of sexual abuse of children. Also, this Convention stipulates that, in due time after ratification, European countries will take measures aimed at preventing sexual violence, but also pass special legal provisions that will refer to the protection of child victims and the criminal prosecution of perpetrators of this type of crime. In order to ensure the effective implementation of the Convention by the member states, a Committee of Member States, known as the "Lanzarote Committee", was established, which, in accordance with its Rules of Procedure, monitors the implementation of the Convention in the member states. In January 2018, the Lanzarote Committee completed its first round of monitoring entitled "Protection of children from sexual abuse in the circle of trust".*

In the paper, with reference to the Questionnaire of the Lanzarote Committee an overview of the compliance of legal provisions in the Republic of Srpska as part of Bosnia and Herzegovina will be presented.

***Keywords:** Council of Europe Convention on the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse, sexual violence, sexual abuse of children, criminalization of sexual violence against children, sexual integrity.*